

وقتی کارتر دست از حمایت شاه برداشت

۲۵ بهمن ۱۳۹۴ ساعت ۲۲:۰۸

کارتر در ضیافتی که از طرف شاه به مناسبت ورودش ترتیب داده شده بود خطاب به شاه چنین گفت: به دلیل رهبری بزرگ شاه، ایران جزیره ثبات در یکی از آشوب‌زده‌ترین نقاط جهان شده است.

سی و نهمین رئیس‌جمهور آمریکا جیمز اِِرل کارتر (Carter Earl James)، معروف به جیمی کارتر در اول اکتبر ۱۹۲۴ در شهر پلینز (Plains) ایالت جورجیا به دنیا آمد. پدرش جیمز اِِرل کارتر و مادرش لیلیان گوردی بودند. دغدغه اصلی سالهای رشد او در خانواده کشت بادام زمینی، گفتگوهای سیاسی و اعتقاد به کلیسای پروتستان باب تیست بود. کارتر در ۱۹۴۶ از آکادمی علوم دریایی آنابولیس مریلند فارغ‌التحصیل شد و همان سال با رزالین اسمیت ازدواج کرد و دارای سه پسر به نامهای جان ویلیام (جک)، جیمز اِِرل سوم (چیپ)، دانیل جفری (جف) و یک دختر به نام امی لین شد.

وی پس از هفت سال خدمت (۵۳-۱۹۴۶) به عنوان افسر نیروی دریایی به پلینز برگشت. در سالهای ۶۶-۱۹۶۳ سناتور ایالت جورجیا و در سالهای ۷۴-۱۹۷۱ فرماندار ایالت جورجیا بود. در میان فرمانداران جوان جنوب، او با تأکید بر محیط زیست، کارآمدی دولت و رفع موانع نژادی توجه بسیاری را به خود جلب کرد.

جیمی کارتر در سالهای ۸۱-۱۹۷۷ رئیس‌جمهور آمریکا بود. او در مسائل داخلی دستاوردهایی داشت. ایجاد هشت میلیون شغل، کاهش کسری بودجه، اتخاذ سیاست ملی انرژی و انجام اصلاحات در ادارات دولتی می‌توان نام برد.

کارتر در امور خارجی به دنباله روی از سیاست پیشینیان، مناسبات سیاسی کامل با جمهوری چین برقرار کرد و مذاکرات مربوط به پیمان محدودیت سلاحهای هسته‌ای سالت‌دو را با اتحاد جماهیر شوروی به پایان رساند. در خاورمیانه با قرارداد کمپ دیوید در سال ۱۹۸۷ بین مصر و اسرائیل ارتباط برقرار کرد و توافقنامه‌های مربوط به کانال پاناما را به تصویب رساند. ۱

دکترین کارتر همانند رؤسای جمهور دموکرات قبلی مانند کندی، برای بالا بردن حیثیت جهانی آمریکا، واکسینه کردن حکومت‌های دیکتاتوری از بروز انقلاب و حفظ آنان در برابر فروپاشی و ایجاد تزلزل در کشورهای اقمار شوروی و تلاش برای فروپاشی آنها با مدعای حقوق بشر، دموکراسی، مردم‌سالاری و ایجاد فضای باز سیاسی استوار بود. اما با آغاز حرکت انقلابی مردم ایران، کارتر در ۱۰ دی ماه ۱۳۵۶ با فراموشی حقوق بشر و دموکراسی برای تحکیم یکی از بزرگترین دیکتاتورهای تاریخ به تهران سفر کرد تا

حمایت کامل واشنگتن را به محمدرضا پهلوی ابلاغ کند.

کارتر در ضیافتی که از طرف شاه به مناسبت ورودش ترتیب داده شده بود خطاب به شاه چنین گفت: «به دلیل رهبری بزرگ شاه، ایران جزیره ثبات در یکی از آشوبزده‌ترین نقاط جهان شده است. اعلیحضرت، این به دلیل تکریم بسیار نسبت به شما، رهبری شما و احترام و ستایش و عشقی است که ملت ایران به شما دارد. هیچ کشور دیگری در جهان برای برنامه‌ریزی مشترک از ایران به امریکا نزدیکتر نیست. هیچ کشور دیگری برای بررسی مشکلات منطقه‌ای که مورد علاقه هر دو طرف ما نیز هست ارتباط نزدیکتری از ایران با ما ندارد و هیچ رهبر دیگری نزد من احترامی عمیق‌تر و رابطه‌ای دوستانه‌تر ندارد».

از ۱۷ دیماه ۱۳۵۶ با چاپ مقاله موهن «ایران و استعمار سرخ و سیاه» حرکت انقلابی مردم ایران ابعاد تازه‌ای یافت و با تظاهرات و اعتصابات گسترده در طول سال ۱۳۵۷ ادامه یافت. کارتر برای حفظ حکومت پهلوی به طور مرتب از طریق سولیوان سفیر آمریکا در ایران و اردشیر زاهدی مسائل مربوط به ایران را پیگیری می‌کرد. برژینسکی مشاور امنیت ملی کارتر در خاطراتش می‌نویسد: در روز سوم نوامبر ۱۹۷۸ (۱۲ آبان ماه ۱۳۵۷) به دستور رئیس جمهور از ساعت نه و پنج دقیقه تا نه و یازده دقیقه مستقیماً با شاه گفت و گو کردم. به شاه گفتم: آمریکا بدون هیچ ملاحظه‌ای در بحران کنونی کاملاً از شما پشتیبانی می‌کند. برژینسکی در ادامه می‌نویسد هدف من از تماس با شاه روشن کردن این مطلب بود که رئیس جمهور امریکا از او پشتیبانی کرده و در صدد بودم او را تشویق با انجام اقدام قاطع کنم، پیش از آنکه اوضاع از کنترل خارج شود. اما ماهها بود که اوضاع از کنترل شاه خارج شده بود دو روز بعد از این تماس ۱۴ آبان ماه ۱۳۵۷ جعفر شریف‌امامی نخست‌وزیر سرانجام در مقابل مشکلات فراوان تاب نیاورد و پس از ۷۰ روز صدارت استعفا داد تا ارتشبد غلامرضا ازهری کابینه نظامی خود را به شاه معرفی کند.

در ۲۱ نوامبر ۱۹۷۸ (۳۰ آبان ماه ۱۳۵۷) کارتر در دیدار با زاهدی از او خواست تا پشتیبانی شدید ایالات متحده امریکا از شاه و نیاز به نشان دادن قاطعیت از سوی او را به شاه اعلام کند. کارتر که می‌دید ایران در حال خروج از اردوگاه غرب است روز پنجشنبه ۱۴ ژانویه ۱۹۷۹ (۱۴ دیماه ۱۳۵۷) ژنرال رابرت هایزر معاون فرماندهی نیروهای مسلح امریکا را در اروپا به تهران فرستاد تا از فروپاشی ارتش شاهنشاهی در پی خروج شاه از کشور جلوگیری کند و همزمان نظامیان را از دست زدن به اقدامی نسنجیده یا خشونت‌آمیز بر ضد حکومت بختیار باز دارد. و در صورت سقوط دولت بختیار و ناتوانی امریکا در سازش با رهبران انقلاب یک کودتای نظامی برای حفاظت از منابع غرب سازماندهی کند تا حکومت دلخواه امریکا در ایران به جای اسلام‌گرایان برپا گردد. اما کاری از دست هایزر نیز ساخته نبود. سرانجام هایزر در ۱۴ بهمن ماه ۱۳۵۷ تهران را ترک کرد. ۲.

کارتر طی ۱۴ ماه آخر دوره ریاست جمهوری، درگیر موضوع گروگانگیری کارمندان سفارت امریکا در ایران بود. ادامه گروگانگیری و تورم مستمر در داخل امریکا منجر به شکست کارتر در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۸۰ شد.

سایت WHITE HOUSE

۲. باقر عاقلی، روزشمار تاریخ ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی، ج ۲ (تهران: نشر گفتار، ۱۳۷۲)، ص ۳۳۵، ۳۷۳.

حسن واعظی، ایران و امریکا: بررسی سیاسی امریکا در ایران (تهران: سروش، ۱۳۷۹)، ص ۷۶ - ۷۸.

رابرت هایزر، مأموریت در تهران: خاطرات ژنرال هایزر، ترجمه ع. رشیدی (تهران: اطلاعات، ۱۳۶۵)، ص ۱۷، ۲۸۸.

زیگنیو برژینسکی، قدرت و اصول: خاطرات برژینسکی مشاور امنیت ملی، ۱۹۸۱ - ۱۹۷۷، ترجمه مرضیه ساقیان (تهران: وزارت امور خارجه، مرکز چاپ و انتشارات، ۱۳۷۹)، ص ۴۸۳ - ۴۸۴، ۴۹۰.

علیرضا ملائی، «تحلیلی از مأموریت ژنرال هایزر در ایران»، تاریخ معاصر ایران، سال سوم، شماره دوازدهم، (زمستان ۱۳۷۸)، ص ۱۰. منبع: مشرق نیوز

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۶۱۴/بیرنداشت-شاه-از-حمایت-دست-کار-تر-و-قتی/۳۲۶۱۴>